

Oponentský posudek na diplomovou práci

Nikola Sichlerová: Gender Analysis of the Dev DD Series

Nikola Sichlerová se ve své diplomové práci zaměřila na jednu z posledních filmových adaptací jednoho z nejznámějších moderních indických románů. Šaratčandrův *Debdás* je nejen nepřekladanějším indickým románem, ale také předlohou největšího počtu filmových zpracování. Dev DD již tedy má asi dvacítku předchůdců, z nichž trojici těch známějších autorka v úvodní části zmiňuje. Zvolená adaptace je rovněž nesporně vhodná pro genderovou analýzu, a to nejen proto, že se z hlavního hrdiny předlohy stává hrdinka, ale i mnoha dalších, jak autorka přesvědčivě ukazuje. V rámci diplomového semináře, na němž jsem jí toto téma navrhl, jsem měl i možnost postup její práce sledovat a komentovat průběžně. Výsledný text je napsán svižnou, idiomatickou angličtinou a překlepů a podobných formálních nedostatků je v něm velice málo.

Na úvod je třeba ocenit, že Nikola Sichlerová pracovala se soudobým materiálem v jazyce své specializace a zpracovala téma, na něž se podle výsledků z dostupných databází akademických publikací doposud žádný badatel nezaměřil. Text je dobře strukturován, obsahuje teoreticko-metodologickou část, popis jednotlivých epizod seriálu Dev DD spolu s analytickými komentáři a závěr. Pro rozbor genderově signifikantních scén seriálu a jeho dějové linie používá v zásadě tři analytické nástroje.

Prvním je *rezistentní čtení*, vlastně rezistentní čtení na druhou. Zatímco tento koncept je, jak autorka ukazuje, primárně návodem pro ženy, jak číst textovou produkci patriarchální kultury kriticky a nenechat se jí nevědomě indoktrinovat, v této práci se autorka dívá na sledovaný materiál jako na produkt rezistentního čtení indické sociální reality tvůrci seriálu a zároveň ještě sama jako rezistentní divačka v tomto produktu hledá rezidua patriarchálních schémat.

Druhým nástrojem je soubor *archetypů*. Výklad v této části začíná Jungem (anima, animus), pokračuje na něj navazující a zároveň se od něj distancující feministickou autorkou Annis Pratt, podle níž „archetypal images are literary forms which are derived from the unconscious originals“ (s. 17), a končí v práci nejčastěji používaným souborem archetypů převzatým z práce školitelky. U těchto literárních archetypů mi není jasné, jak jsou přesně odvozené od svých předloh z nevědomí, tedy jaký je v tomto případě vztah mezi rovinou literární a psychologickou. Nebo se jedná spíše o typologii postav, která s archetypy v psychologickém smyslu a s nevědomím nemá až tak mnoho společného? Toto kladu jako první otázku k obhajobě.

Třetím nástrojem je distinkce mezi denotativním a konotativním významem, která však není dle mého soudu dobře vysvětlena: „By *denotation* we mean understanding images and sounds as they exist whereas *connotation* represents a variety of meanings that serve to suppress denotation.“ Jako druhou otázku k obhajobě bych tedy autorku požádal, aby uvedený rozdíl ještě jednou vyložila. Konotace dále s pomocí citací kritika Jamese Monaca rozlišuje paradigmatické a syntagmatické (s. 50). Ani zde si nejsem jistý, že uvedená distinkce je v práci vždy dobře aplikována na popisované scény. Paradigmatická konotace se podle uvedené citace vztahuje k situaci, kdy „specific shot depends on its having been chosen from a range of other possible shots,“ zatímco syntagmatická uvádí daný obraz/scénu do vztahu ke scénám předchozím a následujícím, které divák skutečně vidí (s. 51). Paradigmatická konotace se

v následujícím výkladu objevuje třikrát. 1/ ve vztahu k oblečení nové postavy, archetypální tanečnice: „The *paradigmatic connotation* of her dresses as escort-like only underpins the fact that she is prepared to objectify her body“ (s. 71). 2/ „...flirtatious interactions between Devika and Anurag ... *paradigmatically connote* their mutual sympathies...“ (s. 75). 3/ Čandiní se odtahuje od Rádhy, která ji chce líbat v přítomnosti Čandinina otce: „Such gesture *paradigmatically connoted* that Chandini cared about her father’s opinion of her and felt that he may judge her for being confronted with the fact that she is a lesbian“ (s. 79).

Příklady syntagmatické konotace se v textu nacházejí čtyři: 1/ Dévika kouří marihuanu: „We can consider this joint of marijuana as a *syntagmatic connotation*, having the same meaning as the alcohol and cigarettes in the previous episode, and that is a symbol of rebellion against social norms“ (s. 47). 2/ Dévika potká v baru svou druhou lásku: „Anurag, who is an elegantly dressed, good looking man in his early 40’s. The fact that he paid the bartender apparently a lot of money to keep the bar open until the morning also suggests that he is rich. He is *syntagmatically connoted* as a positive and attractive character ... He contrasts the group of the young men who do not seem to understand the notion of a woman’s consent“ (s. 67). 3/ Bývalý milenec Párth dolézá za Dévikou: „What we also see is a negative, *syntagmatic connotation* of his posture and mimics that we already may have noticed in episode 5 where he first started to manifest as the *gothic villain* archetype.“ 4/ Dévika se líbá se svým respektujícím přítelem Anurágem: „Their kiss now not only symbolizes their love but it also *syntagmatically connotes* the *resisting reader*’s attitude of the makers of the series for they not only openly show physical contact of a man and a woman which may offend moral sentiments of many viewers, they also depict a romantic union of a couple of a significant age gap, that may in effect scandalize as well“ (s. 80).

Jako třetí téma k obhajobě navrhuji, aby autorka práce vysvětlila na uvedených scénách, proč se v daných případech jedná o paradigmatickou, respektive syntagmatickou konotaci.

V druhé části teoreticko-metodologické kapitoly se Nikola Sichlerová věnuje pojetí ženství v hinduismu a v současné společenské realitě. Tato podkapitola 2.5. je z celé práce nejslabší. Nejenže slibuje záběr tématu, které se na několik stran rozhodně nemůže směstnat. „Žena v hinduismu“ je popsána s obrovskou mírou schematičnosti, povrchnosti a nepřesnosti, viz např. poznámka pod čarou č. 54 s vysvětlivkou „The story of Savitri is a popular tale in Hindu mythology,“ nebo „Be it heroes from Mahabharata or Ramayana, they described women as sinful, vile and often dangerous creatures and various authorities stated that women were fickle, and unfaithful seducers“ (28). Autorka práce v podstatě čtenáře dosti nahodile seznamuje s několika komentáři několika autorek sekundární literatury k některým staroindickým textům a práci by bývalo prospělo tuto podkapitulu zcela vynechat.

Totéž lze říci o podkapitole následující 2.5.1. Hindu Women Today, zejména jejím začátku založeném na stejných sekundárních zdrojích, jako podkapitola předchozí. Autorka se zde nejen dopouští stereotypní schematizace ‚dějin indické ženy‘, ale zdá se, že si i protiřecí: „Over the course of Indian history, women have undergone changes from era to era ... Nonetheless the role of Indian women has remained relatively unchanged for almost a thousand years until the British ruled India ...“ (s. 28). Ani tato kapitola, přestože přináší některá zajímavá shrnutí, např. Gándhího postoj k ženám a ženské otázce, se jako celek jen okrajově dotýká samotného tématu práce. Naproti tomu následující dvě podkapitoly o ženské sexualitě a její kontrole by se daly dobře přímo navázat na předchozí výklad z kapitoly 2.4.

Místo abstraktní „ženy v hinduismu“ by bývalo bylo zajímavější se věnovat konkrétnímu textu původního Debdáse a jeho navazujících filmových zpracování; tento téměř mytologický komplex by z hlediska zvolené metodologie jistě přinesl zajímavé výsledky. Ostatně celý seriál Dev DD je tohoto komplexu součástí a lze jej proto stěží vnímat izolovaně. Oproti tomu vybrané výroky o ženách ze sanskrtských eposů nebo Manuova zákoníku jsou kontextem nesmírně vzdáleným.

Samotné epizody seriálu jsou vykresleny přesvědčivě, a přestože popis je nutně výběrový s ohledem na téma práce, autorce se podařilo zachovat všechny důležité dějové linie a čtenář se v popisu neztrácí. Rovněž závěr je dobrým shrnutím. Nejsem si však jist, zda autorka opravdu splnila svá předsevzetí neviktimizovat ženu v hinduistické společnosti a vyhnout se přílišným generalizacím a zjednodušením, jak se v závěru (s. 84) sama hodnotí. Paušalizující tvrzení o tom, co je/není v Indii obvyklé, co si Indové myslí a dělají jsou v textu docela častá.

Autorka si na odevzdané verzi dala záležet, překlepů, formálních chyb či jiných přehlédnutých nedostatků je v práci opravdu velmi málo, například citace s odkazem v poznámce 12 se zdá být textem autora předmluvy, který není zmíněn, nikoliv Šaratčandry. V úvodu (s. 8) autorka zmiňuje genderovou inverzi hrdinek původního románu Párvatí a Čandramukhí dříve, než obě uvede v popisu děje románu, což je pro čtenáře matoucí. Nebo jedna anekdotická nesrovnalost, když Dévika dává najevo, že je nepřijatelné „spread lies about a woman’s sexual behavior whether true or not“ (s. 40). Poprvé na straně 14 a místy i dále, zejména v teoretické části, nahrazuje delší neuvolená citace vlastní text autorky, namísto aby byla do autorčina textu organicky včleněna jako opora její argumentace nebo jako ukázka k rozboru. Toto je asi jediná závažnější výtka ke stylu psaní práce. Seznam zdrojů mohl rozlišovat primární a sekundární a také filmy a texty. Práci by dále přidala na atraktivnosti obrazová příloha jako doplnění a částečně podklad interpretace.

Celkově je práce neobvyklá svou otevřenou normativností, která ovšem vyplývá z přijaté feministické pozice autorky a jako takovou je nutné ji přijmout. Přesto bych se rád autorky jako čtvrtou otázku k obhajobě zeptal, co je ta nejpodstatnější věc, kterou se sama ze svého materiálu a jeho zpracování dozvěděla o indické společnosti a o genderu. Místy se totiž zdá, že rozbor seriálu s jistou repetitivností hlavně potvrzuje výchozí teze o objektivizaci a marginalizaci žen v rámci patriarchální společnosti.

Přes výše uvedenou kritickou zpětnou vazbu myslím, že text Nikoly Sichlerové by se v přepracované podobě mohl stát základem slušné publikace, a i tomu jsem snažil napomoci. Její diplomová práce splňuje požadavky na ni kladené a hodnotím ji jako *velmi dobrou*.

14.1.2020

Martin Hříbek PhD.